

**RAPORT DE MONITORIZARE A MASS-MEDIA
PRIVIND RESPECTAREA DREPTURILOR COPILULUI**

**Raport nr. 1. Iulie 2010
Chişinău, Republica Moldova**

1. Metodologia cercetării

Protecția drepturilor și a imaginii copiilor în mass-media nu este reglementată de legislația R. Moldova, regăsindu-se doar în documentele și codurile de autoreglementare jurnalistică care stabilesc principii etice și de conduită pentru profesioniștii media. Unele recomandări în ce privește drepturile copilului se regăsesc în *Codul deontologic al jurnalistului din Republica Moldova*. În anul 2009, Asociația Presei Independente (API) a editat *Ghidul de stil cu norme etice pentru jurnaliști*, care conține și un capitol special – „Ghid de bune practici privind relatările despre copii”, elaborat în baza prevederilor Convenției ONU cu privire la Drepturile Copilului. Din păcate, respectarea acestor coduri rămâne a fi o problemă pentru jurnaliștii din Moldova, astfel că în mass-media sunt frecvente articole și reportaje în care sunt prezentați, cu încălcarea normelor de etică și conduită profesională, copii aflați în situații limită și jenante (abuzăți fizic, psihic, sexual, bolnavi incurabili sau în stare de suferință maximă etc.). Deseori, jurnaliștii neglijează drepturile elementare ale copilului din dorința de a face materialul jurnalistic mai atractiv pentru public, astfel ridicându-și ratingurile, fără să ia în calcul efectele psihologice și sociale pe care le pot avea aceste materiale asupra copiilor.

API își propune să monitorizeze modul în care copiii apar ca subiecți ai știrilor și materialelor din presa scrisă, inclusiv în cele plasate pe site-urile/portalurile informaționale, identificând situațiile când drepturile copiilor sunt încălcate și elaborând recomandări pentru eliminarea lacunelor profesionale. Astfel, începând cu 1 iulie 2010, operatorii API monitorizează 16 ziare, reviste, agenții de presă și portaluri informaționale timp de 6 luni. În baza rezultatelor monitorizării, vor fi elaborate rapoarte lunare care vor include constatarea și examinarea principalelor probleme și abateri de la normele deontologice jurnalistice în relatările despre copii, precum și recomandări pentru consolidarea standardelor jurnalistice în acest domeniu. De asemenea, în perioada monitorizării, API va efectua studii de caz în unele situații speciale, legate de prezentarea subiectelor cu/despre copii la principalele posturi de televiziune.

Lista instituțiilor de presă monitorizate:

Ziare –

1. *Timpul de dimineață* – ziar cu acoperire națională, 5 apariții pe săptămână, limba română, tiraj săptămânal 35.530 ex.
2. *Jurnal de Chișinău* – ziar cu acoperire națională, 2 apariții pe săptămână, limba română, tiraj săptămânal 21.930 ex.
3. *Ziarul de Gardă* – săptămânal cu acoperire națională, limba română, tiraj 5.553 ex.
4. *Moldova suverană* – ziar cu acoperire națională, 4 apariții pe săptămână, limba română, tiraj săptămânal 16.888 ex.
5. *Săptămîna* – revistă săptămânală cu acoperire națională, limba română, tiraj 11.333 ex.
6. *Panorama* – ziar cu acoperire națională, 3 apariții pe săptămână, limba rusă, tiraj per ediție 4.200 ex.
7. *Nezavisimaia Moldova* – ziar cu acoperire națională, 4 apariții pe săptămână, limba rusă, tiraj săptămânal 17.108
8. *SP* – săptămânal cu acoperire regională, se editează la Bălți, limba rusă, tiraj 4.470 ex.
9. *Observatorul de Nord* – săptămânal cu acoperire regională, se editează la Soroca, limbile română și rusă, tiraj 7.215
10. *Cuvântul* – săptămânal cu acoperire regională, se editează la Rezina, limba română, tiraj 5.175 ex.

11. *Gazeta de Sud* – săptămânal cu acoperire regională, se editează la Cimișlia, limba română, tiraj 3.698 ex.
12. *Unghiul* – săptămânal cu acoperire locală, se editează la Ungheni, limbile română și rusă, tiraj 10.470 ex.

Agenții de presă –

13. *Info-Prim Neo*
14. *DECA-press*

Site-uri/portaluri informaționale –

15. www.unimedia.md
16. www.stireazilei.md

La selectarea ziarelor supuse monitorizării au fost aplicate criteriile geografic (au fost selectate șapte ziare naționale și cinci ziare locale/regionale) și al limbii de editare (nouă ziare editate în limba română și trei ziare editate în limba rusă). De asemenea, au fost selectate două agenții de presă și două site-urile/portalurile informaționale dintre cele mai cunoscute pe piața mediatică din R. Moldova.

Operatorii monitorizează toate materialele de presă (știri, reportaje, interviuri, articole de analiză etc.) care vizează, direct sau indirect, copiii (**notă: în sensul prezentei monitorizări, este considerat copil orice persoană în vârstă de până la 18 ani**). În materialele de presă monitorizate, este examinat atât felul în care sunt respectate principiile generale etice, cum ar fi obiectivitatea, corectitudinea, toleranța, separarea opiniilor, verificarea faptelor, cât și principiile specifice privind relatările despre copii, în special cele ce țin de aspectele psihologice, terminologia și datele utilizate în materialele despre copii.

Principiile etice în relatările despre copii, cuprinse în *Ghidul de Stil pentru jurnaliști*, au fost elaborate pe baza recomandărilor Fondului Internațional pentru Urgențe ale Copiilor al Națiunilor Unite (UNICEF).

2. Tendințe cheie

În iulie 2010, cele 12 ziare monitorizate au publicat 121 materiale ce vizau direct sau indirect copii, cele două agenții de presă au difuzat 84 de știri în subiecte privind copii, iar portalurile informaționale au plasat 52 de știri la același subiect.

În perioada supusă monitorizării, mass-media a difuzat opiniei publice, în mare, cazuri cu tentă senzatională în care au fost vizați copii: *cazul unui copilul mutilat de un câine, decesul copilului în timpul botezului, istoria fetei care a devenit mamă la 13 ani ș.a.* Un alt subiect sursă pentru aproape toate instituțiile monitorizate a fost copiii în contextul inundațiilor. De asemenea, de mediatizare simțitoare a beneficiat și cazul condamnării unei grupări criminale acuzate de trafic de copii.

Numeric vorbind, cele mai multe materiale la tema copilului au fost publicate de ziarele *Jurnal de Chișinău* și *Unghiul* (câte 31 de articole fiecare). Printre agențiile de știri și portalurile

informaționale, cele mai fidele tematicii copiilor au fost *Info-Prim Neo* care a difuzat 44 de știri, și *Unimedia* cu 30 de știri.

Mai puțin interesat de subiecte ce vizează drepturile copiilor s-a dovedit a fi ziarul *Gazeta de Sud* (cu numai 3 articole, dintre care unul publicitar), iar *Panorama* a neglijat în totalitate aceste teme.

3. Tematica

Cât privește fiecare instituție în parte, tabloul tematic arată în felul următor:

Timpul de dimineață – în cele 22 de apariții din luna iulie au fost publicate 11 materiale jurnalistice care au vizat tematica copilului la modul direct sau tangențial, subiectele cheie fiind: *predarea religiei în școli; copiii în contextul inundațiilor; copiii abandonați de părinții plecați în străinătate; cazul fetei ce va deveni mamă la 13 ani.*

Jurnal de Chișinău – în nouă numere difuzate în iulie au fost plasate 31 de articole la tema copilului, subiectele cele mai relevante fiind: *Convenția împotriva exploatării sexuale și abuzurilor sexuale asupra copiilor; studiul specializat al UNICEF&Centrului de Politici și Analize în Sănătate; copiii vedetelor/persoanelor publice; istoria unui copil căzut de la etajul opt și rămas în viață; copiii în contextul inundațiilor; istoria tinerei de 13 ani ce va deveni mamă; condamnarea unei grupări criminale care trafica copii; cazul copilului care a murit în timpul botezului.*

Ziarul de Gardă – a avut în iulie cinci apariții și a publicat 18 articole ce întrunesc tema monitorizării. Ziariștii de la această publicație au realizat subiecte pe teme mai puțin reflectate în luna iulie în celelalte media, printre care: *copiii de la școlile din regiunea transnistreană; familiile cu mulți copii; copiii în contextul schemelor criminale ale adulților; reparațiile în instituțiile de învățământ; destinele tinerilor care au ieșit din închisoare; situația copiilor cu probleme de auz.*

Moldova Suverană – 14 apariții și 10 articole despre copii. Ziarul a scris mai des despre: *cazul copilului care a murit înecat în timpul botezului; un nou proiect social pentru copiii bolnavi de leucemie; condamnarea unei grupări acuzate de trafic de copii.*

Săptămîna – în cele cinci numere, revista a publicat 40 de articole la tema monitorizării, în special în pagina tematică „Samariteanca”. Majoritatea subiectelor au vizat: *concursuri pentru copii, scrisori ale copiilor, informații despre odihna de vară, copiii în contextul inundațiilor, predarea religiei în școli.*

Panorama – în cele 13 numere scoase de sub tipar nu a fost publicat niciun material relevant ce ar putea constitui subiectul monitorizării.

Nezavisimaia Moldova – a scos în iulie 18 numere în care a publicat 25 de articole ce vizează copiii. Printre subiectele mediatizate de publicație au fost: *accidente cu implicarea copiilor; concursuri/competiții cu participarea copiilor; apel de ajutorare a unui copil cu probleme de sănătate; copiii în contextul inundațiilor; condamnarea rețelei criminale care practica traficul de copii pentru prostituție.*

SP – în cele patru apariții au fost publicate 24 de articole despre copii. Ziarul a dat prioritate următoarelor subiecte: *copiii în contextul inundațiilor; criminalitatea juvenilă în Bălți; cazuri*

sociale și accidente cu implicarea copiilor; istoria copilului ce a murit în timpul botezului; copii din familiile socialmente vulnerabile; bacalaureatul în școli; concursuri/competiții cu participarea copiilor.

Observatorul de Nord – în iulie, a avut patru numere în care a publicat 12 articole ce fac obiectul monitorizării. Iată câteva teme generale, regăsite în această publicație: festivaluri/concursuri cu participarea copiilor; pregătirea instituțiilor de învățământ către noul an școlar; viața copiilor cu dizabilități; odihna de vară a copiilor; istoria unei fete de 14 ani care a fugit de acasă și a tinerei de 13 ani care va deveni mamă.

Cuvântul – în patru apariții scoase din tipar în iulie au fost publicate 11 materiale ce vizează copiii. Ziarul a ales să mediatizeze următoarele subiecte: alimentarea copiilor în școli; traficul de ființe umane; infracțiuni cu implicarea copiilor; examenele de absolvire; copii cu dizabilități ș.a.

Gazeta de Sud – a avut cinci numere și trei articole despre copii, dintre care unul a fost publicitar, altul a dezbătut public Codul Educației și cel de-al treilea a fost despre competițiile sportive „Starturi vesele”.

Unghiul – cinci numere și 31 de articole la tema copilului. Ziarul a scris despre: festivaluri, concursuri, competiții sportive cu participarea copiilor; pregătirea instituțiilor de învățământ către noul an școlar; odihna de vară a copiilor ș.a.

Agencia de știri Info-Prim Neo – în iulie a difuzat 41 de știri ce fac subiectul monitorizării. Majoritatea știrilor vizau cazuri particulare despre copii aflați în situații de risc sau victime ale unor accidente/întâmplări. Iată unele titluri: „Un copil a fost mutilat de un câine de rasă chiar sub privirea îngrozită a mamei sale”; „Un bebeluș de numai 4 zile, luat acasă de la maternitate, a ajuns la spital cu traumatisme suferite într-un accident de circulație”; „Un copil a fost internat la spital cu traumatisme grave după ce a căzut de la înălțimea etajului doi al unui bloc de locuit din capitală” ș.a.

Agencia de știri DECA-press – a difuzat 12 știri, în mare, la teme cum ar fi: predarea religiei în școli; copii în contextul inundațiilor, cazuri particulare despre copii aflați în situații de risc sau victime ale unor accidente/întâmplări.

Portalul informațional www.unimedia.md – a difuzat 30 de știri despre: copii în contextul inundațiilor; protecția copiilor împotriva abuzului sexual; condamnarea grupării criminale acuzate de trafic de copii; succesele copiilor la olimpiadele internaționale la matematică; cazurile adolescentului înecat la Sulina, a bebelușului și mamei acestuia accidentați de o mașină în curtea unei case de locuit din capitală, nou-născutului înecat în timpul botezului și a adolescentei de 13 ani ce va deveni mamă ș.a.

Portalul informațional www.stireazilei.md - a plasat 22 de știri cu subiecte despre copii. Subiecte ale știrilor au fost: copii în contextul inundațiilor; succesele copiilor la olimpiadele internaționale la matematică, însă majoritatea știrilor au vizat istorii particulare cu tentă senzatională despre copii aflați în situații de risc sau victime ale unor accidente/întâmplări: „Un copil a murit lovit de fulger, iar altul după ce a căzut de pe podul unui râu”; „Un copil de o lună și jumătate a murit în timpul botezului”; „O copilă de 12 ani din Chișinău timp de 3 ani a fost violată și supusă la perversiuni sexuale de tatăl ei” etc.

4. Analiza datelor

Principii generale în cazul relatărilor despre copii:

Obiectivitate/corectitudine – Numeric vorbind, majoritatea materialelor mass-media respectă principiul obligativității celor două surse. Problema însă e că acest principiu este încălcat în cazul subiectelor sensibile sau controversate, cu mare încărcătură emoțională și impact/consecințe atât asupra opiniei publice, cât și asupra persoanelor vizate în subiect și a apropiaților acestora. Astfel, în materialele ce prezentau istoria adolescenței care va deveni mamă la 13 ani, este lipsă opinia tatălui copilului, dar și a părinților adolescenței. Toată informația este prezentată, preponderent, având ca sursă viitoarea mamă de 13 ani. În cazul dat, principiul celor două surse a fost încălcat de *Jurnal de Chișinău* („O fetiță va deveni mamă”, 23.07.10), *Unimedia*/cu referință la www.jurnal.md („ȘOCANT! O fetiță de 13 ani va deveni mamă”, 24.07.10). *Unimedia* încalcă acest principiu și în știrea „Ministerul Educației utilizează într-un document oficial termenul de „țigan””, din 15.07.2010, unde este plasată doar declarația președintelui Asociației romilor, fiind lipsă opinia oficialilor de la Ministerul Educației. Și ziarul *Timpul de dimineață* publică pe 16 iulie articolul „La Gordinești, cu lacrimi și fără povești” în care prezintă istoria unei familii destrămate ca urmare a migrației, fără a da declarația surselor cheie.

În perioada supusă monitorizării, în 9 materiale jurnalistice, relevante pentru tema drepturilor copilului, publicate în *Jurnal de Chișinău*, *Timpul de dimineață*, *Moldova Suverană*, *Știrea Zilei* și *Unimedia* nu a fost solicitată opinia celei de-a doua părți, cu toate că acest lucru era necesar pentru a prezenta subiectul în toată complexitatea acestuia.

Separarea faptelor de opinii – Rezultatele primei luni de monitorizare indică asupra faptului că principiul separării faptelor de opinii este respectat, în mare parte, de agențiile de știri și de portalurile informaționale care, prin statutul lor, trebuie să prezinte operativ fapte și date. În ce privește ziarele monitorizate, se face observată mai puțină acuratețe profesională, fiind vizibilă opinia subiectivă a reporterului. Acest lucru este întâlnit, în special, în cazul subiectelor sensibile, cum ar fi violența, traficul de ființe umane, justiția juvenilă, migrația, sărăcia. În articolul „La Gordinești, cu lacrimi și fără povești”, publicat în *Timpul de dimineață* pe 16.07.10, este descrisă soarta a trei copii care au rămas orfani de tată și părăsiți de mama plecată la munci în străinătate, iar ziaristul plasează în text propria judecată de valoare: „Drama acestor copii nu s-a sfârșit odată cu gestul păcătos al mamei”. În numărul din 23 iulie al *Jurnalului de Chișinău*, autorul articolului „O fetiță de 13 ani va deveni mamă” începe materialul cu următoarea afirmație: „Nu este locuitor din satul Hârbovăț, raionul Anenii Noi, care să nu bârfească pe la colțurile caselor despre cazul acestei fetițe care a conceput un copil cu un tânăr de 23 de ani”.

Toleranță și nediscriminare – În perioada de referință au fost înregistrate câteva cazuri când jurnaliștii au dat dovadă de intoleranță și discriminare. Toate aceste situații au vizat etnia romă. Astfel, în articolul „O tristă întâmplare ca o binecuvântare” (*Observatorul de Nord*, 16.07.10) jurnalistul folosește în repetate rânduri expresia „țigani” în loc de varianta recomandată „romi”: „...s-a apropiat de ea o fetișcană care i-a spus că a văzut-o pe Irina cum spăla podelele la o casă de țigani”, „Țigani care o luaseră pe Irina colindau sate și orașe din Belarus”, „Odată a fost lăsată singură, iar ei, țigani, au plecat după marfă”, „Văd că nu ești țigancă” ș.a. Ziarul *Jurnal de Chișinău* plasează, în numărul din 6 iulie, la rubrica „Banc despre copii” un banc despre un copil rom în care acesta este numit „țigănaș, puradel”.

Tratamentul victimelor/martorilor – În iulie, majoritatea instituțiilor mass-media au mediatizat istoria fetei de 13 ani care va naște un copil. Acest subiect, însă, a fost prezentat prin prisma

senzaționalului, ziariștii încălcând astfel norme deontologice fundamentale. *Jurnal de Chișinău* și *Unimedia* (care a preluat subiectul de la Jurnal de Chișinău) au divulgat identitatea fetei, deși, potrivit legislației în vigoare, ea este victimă a agresiunii sexuale. Ziariștii au dat prenumele fetei, satul în care locuiește, clasa în care învață și alți indici prin care ea poate fi identificată: „Nu este locuitor din satul Hârbovăț, raionul Anenii Noi, care să nu bârfească pe la colțurile caselor despre cazul acestei fete care a conceput un copil cu un tânăr de 23 de ani”. „Este într-o clasă cu mine”, ne-a spus Elena, elevă în clasa a șasea”, „Minora însărcinată pe nume Dorina”, „Părinții Dorinei, care pe lângă ea mai au doi copii de nouă și de cinci ani”, „Mama are 33 de ani și lucrează la ferma de păsări, iar tata are 30 și nu lucrează nicăieri”, „Andrei, viitorul tătic”, „Ei (Andrei și tatăl fetei) sunt prieteni și lucrează împreună de mai mult timp”, „Când a aflat că este însărcinată, tânărul a lăsat baltă lucrul la Moscova ... și a venit acasă”.

Fotografiile – Fotografiile care au însoțit subiectele despre copii au fost conforme principiilor deontologice. În cazul subiectelor sensibile (istoria fetei ce va deveni mamă la 13 ani) au fost inserate fotografii-simbol. În situațiile în care au fost plasate fotografiile ale personajelor subiectului, ziariștii afirmă că au avut consimțământul lor sau al părinților.

Principii specifice relatărilor despre copii:

Tema relatării (rolul atribuit copilului) – În iulie subiectele media dedicate copilului au fost variate ca și tematică: inundațiile, predarea religiei în școli, succesele copiilor la olimpiadele internaționale la matematică, arestul unei grupări criminale acuzate de trafic de copii, odihna de vară a copiilor etc. În asemenea istorii, copiilor le-a revenit, însă, un rol secund, despre ei vorbindu-se, în mare, la persoana a treia, fără a le fi auzită vocea.

Copilul revine în prim plan în cazul subiectelor sociale sensibile, de această dată, însă, pentru a spori nota senzațională a produsului media. Drept exemplu poate servi istoria fetei de 13 ani care a fost interviuată doar pentru a obține detalii cât mai „atractive”: de când se cunoaște cu tatăl copilului, cât de des se vedeau, unde, cum a aflat că este însărcinată etc.

Un al treilea gen de subiecte în care copiii ca subiect central al știrii sunt concursurile, victorinele organizate de instituțiile media. Aici imaginea copilului este prezentată preponderent într-un context distractiv.

Terminologia – Tendința generală a instituțiilor mass-media, în special, în cazul subiectelor de autor (nu și al știrilor scurte), este de a folosi termeni peiorativi/subiectivi în raport cu copilul, diminutive nejustificate sau calificative cu sens negativ înrădăcinat, cum ar fi: *fetița*, *odrasla*, *minora*, *băiețelul* ș.a.. Toate aceste cazuri reprezintă încălcări ale dreptul copilului de a crește cu demnitate, de a fi tratat cu atitudine demnă. În articolul „O fetiță de 13 ani va deveni mamă” (*Jurnal de Chișinău*, 23 iulie), copilul este numit „fetiță de 13 ani”, „minoră însărcinată”, „minora”, „minora gravidă”. În același articol, autorul folosește expresii cu o conotație negativă, aproape licențioasă: „mă-sa a făcut-o de fată mare și iată că fiica face la fel”.

Atitudinea față de copil – este un aspect vulnerabil pentru mass-media națională care percepe copilul ca pe o sursă pasivă de informare, fără drepturi și putere. Din această cauză, copiii sunt de cele mai dese ori sursa unor subiecte cu tentă senzațională. Iată câteva din subiectele șocante mediatizate în iulie de instituțiile monitorizate: „Un copil a murit lovit de fulger, iar altul după ce a căzut de pe podul unui râu”; „Un copil de o lună și jumătate a murit în timpul

botezului”; "O copilă de 12 ani din Chișinău timp de 3 ani a fost violată și supusă la perversiuni sexuale de tatăl ei”; „O fetiță de 13 ani din satul Hârbovăț, raionul Anenii-Noi urmează să nască în curând”, “Un băiat de 17 ani l-a lovit cu topul în cap pe un consătean”; “Doi minori au violat o bătrână”, “Un copil de 3 ani a fost electrocutat”, “Un copil a fost mutilat de un câine de rasă chiar sub privirea îngrozită a mamei sale”, „Un copil de 2 ani din satul Alcedar, Șoldănești a fost legat timp de 2 zile de cușca câinelui”, „Un minor a fost agresat cu un cuțit pentru că a rupt câteva nuci dintr-o livadă” ș.a.

În perioada supusă monitorizării practic au lipsit articolele ce scot în prim-plan personalitatea, reușita copilului ca personalitate, viziunea lui asupra unor situații/fenomene concrete, asupra unor decizii luate de maturi care-i privesc direct pe ei.

Abordare originală sau prin clișee – rezultatele monitorizării arată că în multe subiecte ce au copilul ca și subiect central, reporterii aleg să scrie (probabil, la indicația editorilor) despre cazurile tragice, accidente, acte de violență cu implicarea copiilor. Din păcate, nici aceste subiecte nu sunt realizate profesionist: nu se încearcă folosirea unui alt unghi de abordare, nu se vede problema în ansamblu, cauza acesteia, putea fi prevenită situația sau nu? Jurnalistul se rezumă în a prezenta în detaliu istoria concretă, pedalând pe senzațional. Astfel, în subiectul fetei însărcinate la vârsta de 13 ani, ziariștii nu au analizat următoarele aspecte:

- au discutat sau nu părinții cu fiica despre relațiile sexuale și consecințele acestora la o vârstă timpurie? **În articol se menționează că mama fetei știa despre aventura cu tânărul de 23 de ani.**
- de ce părinții au aflat despre sarcină la un termen avansat și vizibil de graviditate?
- tânărul ce împlinise majoratul urma să știe că o relație sexuală cu o minoră reprezintă, de jure, o agresiune sexuală, pasibilă de Codul Penal. Ziariștii nu au solicitat opinia acestui tânăr.
- în primele 7 luni ale anului, peste 30 de fete care nu au împlinit majoratul au născut copii. **De ce se întâmplă acest lucru? E o problemă de educație în familie sau e o deficiență a sistemului educațional?**

Cu siguranță, puteau fi abordate și alte aspecte ale aceleași teme, în așa fel încât mass-media să-și îndeplinească nu numai rolul de sursă de informare despre anumite întâmplări șocante, ci și rolul de educare a cetățenilor. Doar în aceste condiții, presa își îndeplinește misiunea sa socială.

Un alt aspect important ce trebuie menționat este lipsa consecutivității și a continuității subiectelor. În majoritatea cazurilor, nu s-a revenit la subiectele fierbinți, sensibile. **Ce s-a întâmplat cu copil după prezentarea subiectului, s-a îmbunătățit situația lui sau invers?** – sunt realități ce rămân departe de ochii jurnaliștilor.

Cifrele/datele statistice despre copii – în general, jurnaliștii folosesc cifrele în materialele lor pentru a prezenta amploarea fenomenului. În cazul cifrelor, rareori este întâlnită o abordare originală a reporterului. De exemplu, datele statistice *„De la începutul anului 2010, peste 30 de minore din diferite zone ale RM au devenit mămici”*, puteau fi completate cu *“e ca și cum o clasă plină de fete ar fi născut în acest an școlar”*.

Datele personale – pe perioada monitorizării nu au fost înregistrate cazuri în care datele personale despre copil (naționalitatea, statutul de persoană cu dizabilități, afectată de HIV/SIDA) să fi fost prezentate în context irelevant.

Interviurile cu copiii – pe perioada monitorizării nu au fost difuzate interviuri cu copiii, ziariștii însă au intervievat copiii pentru a se documenta în articolele pe care le scriau. În unele texte publicate poate fi întrezărit „raportul de putere dintre copil și adult”. Astfel, în articolul *„O fetiță de*

13 ani va deveni mamă” (*Jurnal de Chișinău*, 23 iulie) este menționat detaliul ce face evidentă nedorința personajului central al articolului de a oferi detalii despre începutul relației cu tânărul de 23 de ani: „Dorina s-a sfiit să-mi povestească istoria ei de dragoste, însă prietenele minorei sunt la curent cum tânărul de 22 de ani a ademenit-o pe Dorina, care pe atunci abia împlinise 12 ani”. Contrar dorinței fetei, ziaristul insistă pe aceste detalii, le obține și le publică: „Dorina mi-a povestit că într-o zi a observat cum Andrei se uită lung la ea de parcă vroia să-i spună ceva. Ea a îndrăznit și l-a întrebat ce s-a întâmplat. Atunci el i-a spus că îi place de Dorina și a chemat-o la întâlnire... la el acasă. De atunci Dorina se ducea cam des la el, iar apoi ne povestea ce făceau împreună”.

Tonalitatea/mesajul articolului – analiza articolelor cu prezența copiilor denotă o anumită tendință generală a tonalității mesajului în mass-media monitorizată. Mai exact, (1) în articole copiii sunt subiecți pasivi, prezența la persoana a treia, (2) copiii sunt sursa subiectelor de senzație, (3) copiii sunt mediatizați pentru a umple rubricile de curiozități, victorine. Asemenea abordări însă prejudiciază drepturile și demnitatea copilului.

Copiii și publicitatea – pe durata monitorizării mass-media a difuzat o serie de articole publicitare despre o acțiune a unui operator de telefonie mobilă.

5. Studii de caz

Istoria unui copil sfâșiat de un câine în stradă

TV Moldova 1, 1 iulie 2010
Titlu: <i>Copil mușcat de câine</i>
Fabula: Este prezentată istoria unui copil de 5 ani atacat de un câine de rasă în plină zi, în plină stradă. Copilul a fost internat în stare gravă la spital, unde a suportat o intervenție chirurgicală. Martorii spun că pe această stradă au loc frecvente cazuri de atac a câinilor asupra oamenilor.
Încalcări ale deontologiei profesionale: ○ Deși n-a fost divulgat numele, a fost dat chipul copilului aflat în suferință, în stare de șoc ○ Au fost difuzate imagini din sala de operație, inclusiv fiind arătată imaginea copilului cu mască de oxigen pe față, prim-planuri cu plaga și intervenția medicilor chirurghi. ○ În declarația dată de medicul responsabil de intervenție s-a insistat mult pe detalii medicale privind starea copilului (<i>imagini video preluate de pe site-ul www.trm.md</i>)
Publika TV, 2 iulie 2010
Titlu: <i>O fetiță de 5 ani a ajuns în stare gravă la spital, după ce a fost mușcată de un câine de rasă</i>

Încălări ale deontologiei profesionale:

- Nu este divulgat numele, dar este dată imaginea copilului în suferință
- Nu este solicitată opinia persoanelor apropiate copilului: mama, de exemplu, deși în imaginea video ea figurează
- Nu este dat numele, funcția persoanelor ce fac declarații (*imagini video preluate de pe site-ul www.publika.md*)

Concluzii

Este modelul unui subiect ce promovează stereotipul copilului victimă a accidentelor în care se prezintă cu lux de amănunte detalii ale accidentului, pedalându-se pe senzational și nu se analizează cum putea fi prevenit acest caz, de ce au loc atât de multe accidente de acest gen.

Este un subiect ce încalcă deontologia profesională, expunând public copilul, cauzându-i astfel o suferință și mai mare.

Notă: instituțiile media nu au revenit la subiect pentru a arăta cum a evoluat situația copilului și ce decizie s-a luat în cazul câinelui agresiv.

Istoria copilului abuzat de propriii părinți

PRO TV , 6 august 2010

Titlu: *Băiețelul din Orhei, bătut cu bestialitate de tatăl său vitreg, rămâne în spital*

Fabula: Este prezentat cazul unui copil de un an și jumătate bătut cu bestialitate de tatăl vitreg și lăsat plin de răni și vânătăi la marginea unei păduri din apropierea localității unde aceștia trăiesc. Mama copilului, de 23 de ani, și tatăl vitreg sunt ciobani în acest sat. Martorii spun că copilul deseori este agresat fizic de bărbat și că mama nu-și îngrijește bine copilul, lăsându-l să stea flămând.

Încălări ale deontologiei profesionale:

- Este prezentat chipul copilului în suferință maximă, plin de vânătăi și alte urme de violență.
- Se dă numele copilului și al localității în care crește.

- Se insistă pe imagini de prim-plan ale porțiunilor de corp pline de răni și vânătăi.

Concluzii:

Este un material ce încalcă flagrant dreptul copilului la protejarea identității, la demnitate. Prin expunerea chipului copilului și insistența pe imagini șocante, instituția mass-media a cauzat un rău și mai mare copilului. Reporterul s-a axat pe victimă și pe descrierea propriu-zisă a actului de violență. Jurnalistul nu a examinat și prezentat problema în ansamblu: *care este rolul familiei sau al comunității în prevenirea acestor situații (un martor afirmă că băiatul a fost deseori bătut de tatăl vitreg), care sunt cauzele și efectele sociale sau psihologice ale abuzurilor?* Este important să se revină la subiect pentru a arăta evoluția cazului: *unde se află acum copilul, a fost pedepsit autorul abuzului, va fi privată mama de drepturile părintești etc.?* Omitând acest aspect important, promovăm un mesaj foarte slab de descurajare a unor asemenea acte.

6. Concluzii și recomandări

Concluzii:

Raportul de monitorizare a imaginii copilului în mass-media a urmărit să scoată în evidență principalele tendințe de reflectare a imaginii copilului în presă. Iată concluziile trasate în urma monitorizării mass-media selectată în perioada 1 – 30 iulie 2010:

- Subiectele media dedicate copilului sunt numeroase și variate ca și tematică;
- În cazul subiectelor de interes general ce vizează copiii, acestora din urmă le revine, de regulă, un rol secundar, despre ei vorbindu-se la persoana a treia, fără a le fi auzită vocea;
- Copilul este scos în prim-plan în cazul subiectelor sociale sensibile, de această dată, însă, imaginea copilului este folosită pentru a spori nota senzațională a produsului media. Sunt alese titluri menite să șocheze, iar în articole sunt trecute descrieri detaliate ale actelor ce au provocat suferință copilului;
- În unele articole a fost divulgată identitatea copiilor, fiindu-le astfel prejudiciate drepturile și demnitatea;
- În perioada monitorizării, ziariștii de cele mai multe ori nu au revenit la subiectele de rezonanță pentru public. Când mediatizezi nedreptăți până în ultimul detaliu și nu arăți cum acestea au fost combătute, cum puteau fi prevenite, indirect promovezi agresivitatea și alte nedreptăți sociale;
- Analizând distribuția articolelor cu referire la copii, se constată că mass-media manifestă puțin interes pentru exemple de comportament pozitiv, optând mai mult pentru subiecte cu context negativ;

- În luna iulie, practic au lipsit articolele ce scot în prim plan personalitatea, reușita copilului ca personalitate, viziunea lui asupra unor situații/fenomene concrete, asupra unor decizii luate de maturi care-i privesc direct pe ei;
- Principiul obligativității celor două surse nu întotdeauna este respectat în subiectele sensibile sau controversate, cu mare încărcătură emoțională și impact/consecințe atât asupra opiniei publice, cât și asupra persoanelor vizate în subiect și a apropiaților acestora;
- În cazul unor ziarele, se face remarcată lipsa acurateții profesionale, în articole fiind prezentă opinia subiectivă a reporterului. Acest lucru este întâlnit, în special, în mediatizarea unor subiecte sensibile, cum e violența, traficul de ființe umane, justiția juvenilă, migrația, sărăcia;
- Tendința generală a instituțiilor mass-media, în special, în cazul subiectelor de autor, este de a folosi termeni peiorativi/subiectivi în raport cu copilul, diminutive nejustificate sau, în unele situații, calificative cu sens negativ înrădăcinat;
- Au fost înregistrate câteva cazuri în care jurnaliștii au dat dovadă de intoleranță și discriminare, fiind vizată etnia romă;
- Fotografiile ce au însoțit subiectele despre copii au fost conforme principiilor deontologice: au fost plasate fotografii simbol sau imagini ale personajelor subiectului, cu acordul acestora și al tutorelui legal, potrivit afirmațiilor jurnaliștilor.

Recomandări

- Se recomandă o abordare mai responsabilă și profesionistă a subiectelor ce au în prim-plan copiii, astfel încât să nu încălcăm drepturile copiilor, să nu îi expunem unor noi riscuri sau să provocăm alte suferințe;
- Protejarea identității copilului, precum și nedivulgarea datelor ce îl pot expune sunt reguli ce trebuie respectate cu strictețe atunci când copilul sau părinții acestuia sunt victime ale violenței, traficului de ființe umane, aflați în conflict cu legea sau trăiesc o suferință profundă;
- Jurnaliștii urmează să renunțe la abordarea senzațională, îngustă a subiectului. Se cere o analiză în profunzime a cazului, precum și a complexității fenomenului, a cauzelor ce au provocat această situație;
- Jurnalistul poate oferi și soluții, informa despre asistența de care pot beneficia persoanele și monitoriza felul în care au avut parte de ea. De asemenea, ziaristul urmează să prezintă soluții pentru prevenirea unor cazuri similare;
- Se solicită revenirea la subiectele de rezonanță pentru a arăta evoluția cazului/cazurilor. Astfel, mass-media își îndeplinește nu doar rolul de sursă de informare despre anumite întâmplări șocante, ci și rolul de educare a cetățenilor. Doar în aceste condiții, presa își îndeplinește misiunea sa socială;

- Managerii de media urmează să promoveze în instituțiile lor valorile unui jurnalism responsabil și să nu accepte subiecte ce vin în contradicție cu rigorile profesionale și etice;
- Este necesară prezența vocii/opinii copilului față de deciziile ce îl vizează, îi afectează viața de zi cu zi;
- Se recomandă insistent respectarea principiilor de bază în jurnalism: prezența obligatorie a ambelor surse, separarea faptelor de opinie;
- Mass-media trebuie să fie mai atentă la terminologia pe care o utilizează. Or, din cauza utilizării – conștiente sau inconștiente – a unor termeni greșiți ofensăm sau provocăm nemulțumirea celor vizați;
- Se recomandă instruirea jurnaliștilor în materie de prezentare a subiectelor de presă care vizează direct sau indirect copiii;
- Se recomandă, de asemenea, angajarea în cadrul redacțiilor a juriștilor care urmează să avizeze subiectele din punct de vedere juridic înainte de a fi publicate/difuzate.

Acest raport a fost elaborat în cadrul unui proiect, finanțat de Oficiul UNICEF din R. Moldova.

Opiniile exprimate în raport aparțin autorilor și nu reflect neapărat poziția finanțatorului.